

Konkursi „Keeletegu 2025“ kandidaadid

Esitamise järjekorras

1. Johannes ja Joosep Aaviku Majamuuseumi tegevus

Johannes ja Joosep Aaviku Majamuuseum, Merit Karise

2025. aastal möödus 145 aastat Eesti ühe silmapaistvama keeleuendaja Johannes Aaviku sünnist. Tänu Aavikute majamuuseumi aktiivsele tegevusele on Johannes Aavik kogu 2025. aastal olnud tähelepanu keskmes.

Näiteks tähistati Johannes Aaviku 145. sünniaastapäeva, korraldades koos Saaremaa Gümnaasiumi õpilastega ajarännak. Veel korraldas Aavikute majamuuseum Johannes Aaviku juubeliaasta puhul vabariikliku esseekonkursi.

3. oktoobril tähistati ka selmetipäeva, just sel kuupäeval 1925. aastal kell 19.15 lõi Aavik sõna *selmet*. Selmetipäev aitas tuua unarsõnu ning tõi tähelepanu keskmesse uudissõnad, toetades loovat ja teadlikku sõnakasutust.

Aavikute majamuuseum on osalenud ka kirjandustänavana festivalil, kus taas oli fookuses Johannes Aavik. Lisaks on muuseumis toimunud muuseumitunnid nii põhikooli- kui gümnaasiumiõpilastele („Hirmu ja õuduse jutud: Johannes Aaviku õõvakeel“).

Aavikute majamuuseum on Johannes Aavikut pidevalt uue ja huvitava nurga alt näidanud, jagades huvilistega põnevaid infokildusid.

Aavikute majamuuseumi sotsiaalmeedia regulaarsed postitused mõjuvad põrpivalt. Neis on kesksel kohal Johannes ja Joosep Aavik ning keeleteemad laiemalt. Eesti keel on pidevas arengus ja Aavikute majamuuseum kehastab seda mõtet tegudes, ärgitades keeleteemadel kaasa mõtlema ja rääkima ning eesti keelega katsetama.

<https://aavikud.samu.ee/>

2. „Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2025“

Eesti Keele Instituut, töörühma juht Margit Langemets

Koostajad ja toimetajad: Indrek Hein, Jelena Kallas, Külli Kuusk, Margit Langemets, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Tiina Paet, Peeter Päll, Maire Raadik, Tuuli Rehemaa, Lydia Risberg, Sirli Zupping, Mai Tiits, Tiia Valdre, Ülle Viks

Veebilahenduse arendajad: Jako Bucht, Indrek Hein, Margit Langemets, Martin Laubre, Helen Minařík, Esta Prangel, Martin Vaik

Küljenduse skripti loojad: Katrin Tsepelina, Arvi Tavast

2025. aastal ilmunud „Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2025“ on eesti kirjakeele uusim normi alus, mis hakkas kehtima alates 1. jaanuarist 2026. Tegemist on 14. õigekeelsussõnaraamatu väljaandega, mis koondab ajakohaseid soovitusi õigekirja, sõnamuutmise ja neutraalse keelekasutuse kohta ning mille eesmärk on toetada ühtset kirjakeelt.

Sõnaraamatus on esitatud ligikaudu 60 000 märksõna ning nende kõrval veel kümneid tuhandeid liitsõnu ja tuletisi. Uue väljaande koostamisel on tähelepanu pööratud kasutajasõbralikkusele, ajakohase keelekasutuse kajastamisele ning normi järjepidevale uuendamisele. Võrreldes varasemate väljaannetega on sõnastikku lisandunud hulgaliselt uusi sõnu ja väljendeid, mis seonduvad tänapäeva ühiskonna teemadega (nt haridus, maksupoliitika, rohepööre, julgeolek, tehnoloogia). Samal ajal on eemaldatud vananenud ja harva kasutatavaid sõnu.

ÕS 2025 on kättesaadav nii trükis kui veebis ning seda kasutavad laialdaselt nii keeleõpetajad, õpilased, keeleteoimetajad kui ka ametiasutused. Sõnaraamat toetab keeleõpet ja -kasutust ning aitab tagada eesti keele normi ühtsuse ametlikus suhtluses. ÕS-i töörühma juht EKI juhtivleksikograaf Margit Langemets on öelnud, et ÕS 2025 on justkui kompass, mis aitab infomüras ja muutuste tuules suunda hoida.

ÕS 2025 mõju väljendub eelkõige selles, et see aitab kujundada eestikeelset avalikku ruumi, peegeldab keele arengut ja muudatusi ning pakub ühtlase ja läbipaistva aluse kirjakeelsele suhtlusele.

Vt lisaks: <https://eki.ee/os-2025/>

3. B1-taseme eesti keele kogumik „Kogemata Eestis“

Töörühma juhid: Ele Arder, Monika Linde Klemet

Täiskasvanud eesti keele õppija jaoks on väga vähe B1-tasemel lugemismaterjali. Lugemik on kohandatud B1-tasemele sobivaks, kasutades Sõnaveebi tekstihindajat, eesti keele õppe ja analüüsi keskkonda ELLE-t ning toetuti õpetajate kogemustele.

Lugemik on mõeldud noorele ja täiskavanud keeleõppijale iseseisvaks lugemiseks või õpetajale keeletunnis kasutamiseks. Iga peatüki lõpus on grammatika- ja sõnavaraharjutus.

Raamatus on kunstnik Kaia Otstaki loodud värviküllased illustratsioonid, mis rikastavad lugemiselamust.

<https://tagatargemaks.ee/>

4. Integratsiooni Sihtasutuse Keelesõbra programm

Kadri Raigo, Airi Broberg, Margit Raias ja toimekonna eestvedaja Ave Landrat

2025. aastal viis Integratsiooni Sihtasutuse meeskond Keelesõbra programmis kokku 1999 inimest – 981 vabatahtlikku eesti keele mentorit ja 1018 suhtluspraktikat vajanud keeleõppijat (1023 vestluspaari).

Keelesõbra meeskond on osalejaid toetanud vestlusmaterjalidega, kogemuskohtumistega, andnud nõu. Vestlustes areneb õppija keeleoskus, luuakse võimalus omavahel kogemusi jagada ja osaleda kultuuridevahelises dialoogis. Programmis osalemine suurendab eesti keele kasutajate ringi ja nii tugevneb osalejatevaheline kogukondlik side. Programmi keskmes on keeleõppijad ja vabatahtlikud eesti keele mentorid, kelle regulaarne suhtlus aitab ületada keelebarjääri, kasvatab õppijas enesekindlust ning vähendab hirmu, justkui oleks eesti keelt liiga keeruline omandada.

<https://integratsioon.ee/keelesober>

5. Saue Kooli kogukondlik raamatuvahetus ja raamatupesade loomine – eesti keele ja lugemiskultuuri toomine laste igapäevaellu

Maret Broberg, Carmen Ennulo, Kelli Kruusma, Leelo Eha, Klarita-Carmen Prokopjeva

Raamatuvahetuse ja lugemiskeskonna loomine oli Saue Kooli kogukondlik algatus, selle eesmärk oli tuua eesti keel ja eestikeelne kirjandus lastele lähemale. Koolis toimus raamatuvahetuse üritus, kus oli kõigil võimalus raamatuid tasuta soetada. Üritust külastas ka kirjanik Andrus Kivirähk. Koolil ei ole oma raamatukogu, seega rajati kooli koridoridesse ka raamatupesad – vabalt ligipääsetavad lugemispaigad, kus õpilased saavad iseseisvalt eestikeelseid raamatuid lugeda. Igal aastal külastab üritust erinev kirjanik. Nii saavad lapsed kohtuda nende samade inimestega, kes on kirjutanud lugusid, mida lapsed loevad. Kirjanikele saab esitada küsimusi ja paluda autogrammi; lapsed näevad, et raamatute taga on päris inimene.

Algatus väärtustab eesti keelt kui elavat suhtlus- ja kultuurikeelt, soodustab lugemist väljaspool õppetööd, kujundab hoiakut, et keel ja raamatud on loomulik osa laste igapäevaellust.

<https://saue.edu.ee/et/uudised/kutse-raamatuvahetus-130325>

6. Eesti Keele Instituudi “Sõnakalender”

Eesti Keele Instituut, Gerly Tuisk

Eesti Keele Instituudi “Sõnakalender” tutvustas detsembris uusi Sõnaveebi sõnu ja nende tähendusi. Virtuaalne sõnakalender aitas eesti keele teemasid humoorikate videotega tavainimestele lähemale tuua.

Lisaks on tegu koolide jaoks hea õppematerjaliga, eelkõige uudissõnade käsitlemiseks. Neid on hea kasutada näiteks tunni sissejuhatuses ja arutelude algatamiseks. Videod võivad olla ka loovülesannete lähtepunktiks.

<https://jupiter.err.ee/1609864321/sonakalender>

7. Mustamäe koolide lühijuttude võistlus

Maris Lang, Tallinna Arte Gümnaasiumi huvijuht, keeleteo algataja ja eestvedaja

2002. aastal Arte gümnaasiumi algatatud lühijuttude kirjutamise võistlusega tähistame kirjanik Eduard Vilde sünnipäeva. Esimesel võistlusel osalesid Vilde teel asuvad, kuid edaspidi ka kõik teised osaleda soovivad Mustamäe koolid sõltumata õppekeelest. Võistlust korraldab TAG koostöös Mustamäe LOV-iga, see on mõeldud 5.–12. klassidele.

Igal aastal valitakse teema, milleks seekord oli „Eesti raamat 500“. Õpilased kirjutavad eestikeelse loo, mida hindab žürii: kirjanik Andrus Kivirähk, eesti keele õpetaja Piret Järvela ja Vilde-uuriija Livia Viitol. Välja selgitatakse kolm parimat kahes vanusegrupis.

Vilde sünnipäeval tunnustatakse kõiki osalejaid ja juhendajaid Kännukuke raamatukogus. Parimateks on aastate jooksul valitud lugusid kõikidest osalenud koolidest. Esikohatööd avaldatakse Mustamäe Lehes.

Jutu kirjutamine motiveerib eesti keeles mõtlema, sõnadega mängima ja aitab näha eesti keelt loova eneseväljendusvahendina.

<https://www.tallinn.ee/et/media/311036>

<https://www.tallinn.ee/et/mustamae/uudis/mustamae-jutuvoistlus-2025-kunsti-ja-muusika-rutmis>

8. „Kõik algab kassist. Lihtne lugemine alates A2-tasemest“

Lea Kreinin

Soe, südamlük, aga samas ka põnev raamat „Kõik algab kassist. Lihtne lugemine alates A2-tasemest“ sobib lugemiseks alates A2-keele tasemest, kuid arendab ka kõrgema tasemega õppijate keeleoskust.

Lugudes esinevad A2-tasemel õpitavad olulisemad sõnad ning tähtsamad teemad: loodus, toit, riietus, värvid, tunded, inimeste iseloomustus. Lihtsalt ja arusaadavalt tutvustatakse Eesti lähiajalugu, mütoloogiat, kirjandust, kunsti jms.

Iga peatüki ülesanded ja vastused aitavad loetut kinnistada. Iga peatüki lõpus on ruutkood ja veebilink, mis viib harjutuste ja ülesanneteni.

Hoogne ja humoorikas lugu haarab lugeja kaasa, lihtne keeletase sobib nii noorele kui ka täiskasvanud keeleõppijale.

<https://www.koolibri.ee/et/koik-algab-kassist-lihtne-lugemine-alates-a2-tasem>

9. Keeleseaduse eelnõu koostamine ning esitamine valitsusele ja riigikogule

Haridus- ja Teadusministeerium, Kätlin Kõverik, Margit Kiin, Pille Põiklik, Andero Adamson

2025. a valmis keeleseaduse eelnõu. Keeleseadust on vaja kaasajastada, et viia see vastavusse ühiskonna ja tööturu praeguste vajadustega, vähendada segregeerumist ning toetada nii eestikeelsele õppele üleminekut kui ka eestikeelset keskkonda. Eelnõu peamiste muudatuste kohaselt tagatakse eestikeelne asjaajamine avaliku sektori asutustes, parandatakse täiskasvanute eesti keele õppe korraldust ja tõhustatakse järelevalvet eesti keele oskuse nõuete täitmise üle. Eelnõu koostamisel tehti ka põhjalikum keelevaldkonna õigusruumi analüüs.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/130012025003?leiaKehtiv>

10. Erialakeele ja terminoloogia arendamine

TalTechi Virumaa kolledž, projektijuht Ingrid Prees;

keele lektorid: Valentina Limonova, Elo Raketski; eriala õppejõud: Antonina Zguro, Veronika Shirokova, Tatjana Baraškova, Valeria Juštšenko, Dmitry Matveev, Andres Koppel

Virumaa kolledž on alates 2018. aastast olnud eestikeelse erialakeele ja terminoloogia sihipärase arendamise eestvedaja. Kolledži komisjonide toel on mitmes valdkonnas tehtud terminoloogiatööd. Mõistekirjed sisestati Ekilexi terminibaasi Eesti Keele Instituudi soovitusel. Näiteks täiendati keemiatehnoloogia terminisüsteemi 30 uue mõistekirjega, mis rikastasid eestikeelset teaduskeelt ning toetasid õppetööd ja erialakeele omandamist.

2024. aastal kiideti heaks kolledži terminoloogiaprojektid, mille eesmärk oli laiendada 3D-modelleerimise, keemiatehnoloogia ja masinaehituse sõnavara Sõnaveebis, lisades kümneid uusi termineid eesti, vene ja inglise keeles.

2025. aastal täiendati Ekilexi masinaehituse ja energiatehnoloogia protsesside juhtimise terminitega. Kolledži lektorid osalevad ettekannetega ka teaduskeele konverentsidel. Kolledži terminoloogiatöö toetab eestikeelse teaduskeele arengut, tõstab õppetöö kvaliteeti ning tugevdab erialakeele kasutust nii hariduses kui ka tööelus.

<https://taltech.ee/uudised/virumaa-kolledz-panustab-eesti-erialakeele-arengusse>

11. Eesti Keeletoimetajate Liidu keelenupuvõistlus

Žürii esimees Helika Mäekivi, liikmed Anna Edela, Mari Koik, Helika Mäekivi, Airi Männik, Külli Pärtel, Riina Reinsalu, Hille Saluäär, Ann Siiman, Merily Šmidt

13. oktoobrist 29. novembrini 2025 korraldas Eesti Keeletoimetajate Liit keelenupuvõistluse, mille eesmärk oli koguda häid keelenõuandeid. Võistlus osutus väga populaarseks: laekus 74 keelenuppu, millest 62 sai rahalise auhinna. Keelenuppe avaldatakse iga nädal nii keeletoimetajate liidu kodulehel kui ka ERR-is.

Võistlusel osales eri vanuses ja eri taustaga autoreid: põhikooli- ja gümnaasiumiõpilasi, üliõpilasi, keeletoimetajaid, -teadlasi, -õpetajaid jt keelekõrgharidusega inimesi ning muid keelesõpru. Keelenupuvõistluse mõte oli juhtida tähelepanu selgekeelsusele ja pakkuda keelenõuandeid, sealhulgas inglise keele survele keelde imbuva toortõlkelisusega hakkamasaamiseks.

Keelenupuvõistlus kujunes tõeliselt rahvalikuks keelehooldekampaaniaks, ajendades paljusid keelehuvilisi keele üle mõtisklema ja oma tähelepanekuid kirja panema. Selle tulemusel laekus arvukalt õigekirja-, selgekeelsus- ja stiilinõuandeid, millega avalikkus saab nüüd järjepanu tutvuda.

Võistluse korraldamist toetas Haridus- ja Teadusministeerium ning seda kajastati ulatuslikult ERR-is, Postimehes, Õhtulehes ja Sakalas.

<https://keeletoimetajaliit.ee/keeletoimetaja-soovitab/https://keeletoimetajaliit.ee/keelenupuvoistlus-on-loppenud/>

12. Eesti keel avatud õpiruumis

Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liit (Ingrid Prees, Maire Kebbinau, Maret Vandel), Eesti Muuseumiühing (Anu Viltrop, Kristel Bultot, Christina Lään)

Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liidu koostöö muuseumipedagoogidega aastal 2025 tugevdab eesti keele rolli eestikeelsele haridusele üleminekul ning laiendab keeleõpet formaalharidusest väljapoole. Koostöös Eesti Muuseumiühinguga käivitati arenguprogramm Avatud Õpiruum, mis tõi kokku kooliõpetajad ja muuseumipedagoogid ning lõi teaduspõhise mudeli lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) rakendamiseks muuseumikeskkonnas. 2025. aastal viidi läbi infopäevi ja seminare, loodi koostöögrupe, kavandati ja piloteeriti LAK-õppe muuseumitunde, mis võimaldavad õppijatel kasutada eesti keelt loomulikus, tähenduslikus ja motiveerivas kultuurikontekstis; alustati juhendmaterjali koostamisega ning kujundati püsiv koostöövõrgustik koolide ja muuseumide vahel. See uuenduslik algatus muudab eesti keele avalikus ruumis nähtavamaks ja kujundab keele head mainet, toetab õpetajate professionaalset arengut ning loob kestliku mudeli eesti keele õpetamiseks ja kasutamiseks ka edaspidi.

<https://www.muuseum.ee/pressiteade-kooliõpetajad-ja-muuseumipedagoogid-teevad-eestikeelsele-haridusele-uleminekul-koostood/>

13. Suvekool “Lõimitud aine- ja keeleõpe kooli ja muuseumi koostöös”

Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liit (EKTkÕL)

Keelekümblosõpetajate ja muuseumipedagoogide suvekool “Lõimitud aine- ja keeleõpe kooli ja muuseumi koostöös” augustis 2025 tõi kokku üle saja õpetaja ja muuseumipedagoogi, luues tugeva koostöövõrgustiku, kus jagatakse vastutust eesti keele õpetamise ja teadliku kasutamise eest eri õppeainetes nii formaal- kui ka mitteformaalhariduses.

Praktilistes töötubades õpiti lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) rakendamist, tutvuti digivahendite, muuseumitundide, kogemusõppe ja HEV-õppija toetamise võimalustega ning saadi rakendatavad tööriistad muu kodukeelega õppijate keeleliseks toetamiseks.

Suvekoolis osalemine tugevdas õpetajate professionaalset kindlustunnet ning väärtustas eesti keele rolli õppe- ja suhtluskeelena erinevates õpikeskkondades, toetades Eesti hariduse üht kesksel väljakutset – sujuvat üleminekut eestikeelsele õppele.

Õpetajate koostöö ja teadmiste levitamine aitab kaasa omavahelisele usaldusele ja sidususele hariduskogukonnas.

https://eestikeelteisekeelena.eu/wp-content/uploads/2025/05/01.07_Kutse_keelekumblusopetajate-suvekooli_2025.pdf

14. Juhend „Toeta töötaja keeleõpet!“

Helena Metslang, Robert Szabo

Juhend avaliku sektori tööandjatele eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste eesti keele oskuste tõstmiseks toob välja eesti keele oskuse kui avaliku teenuse nähtamatu tugitala mõju kogu riigi toimimisele.

Kui enamik õppematerjale on tavaliselt suunatud õppijale, siis selles juhendis on selgesõnaliselt kirjeldatud avaliku sektori juhtide rolli töötajate keelebarjääri ületamisel ja nende keeleõppe planeerimisel.

Juhendist leiab kontaktid, kust saada keeleõppijale riigipoolset tuge, kuidas tellida head keelekursust nii juhtkonnale, spetsialistidele kui ka eesliinitöötajatele.

Juhend on konkreetne, hästi struktureeritud, väga informatiivne ja vajalik ning tugevdab eesti keele staatust riigisektoris.

<https://integratsioon.ee/sites/default/files/INSA-T%C3%B6%C3%B6tajaKeele%C3%B5pe2025-preview-KOOS.pdf>

15. Eesti keel aineõppes – koosloomes sündinud keeleteetus

Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liit, projektijuht Ingrid Prees.

Koolitajad: Maire Kebbinau, Roza Skatškova, Raido Marmor, Külli Kuri, Anželika Laur, Tiina Elvisto.

Eesti Keele Instituut (Keiu Tamm, Reilika Kaasik)

Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liidu koosloomeseminarid aastal 2025 on mõjus ja kestlik keeletegu, mis toetab eestikeelsele õppele üleminekut ning tugevdab eesti keele rolli aineõppe keele ja töövahendina. Koostöös Eesti Keele Instituudiga viidi läbi koosloomeseminarid 4. ja 5. klassi matemaatika ja loodusõpetuse õpetajatele, kus eesti keele arendamine lõimiti süsteemselt aineõpetusega.

Seminaride käigus loodi õpetajate koostöös LAK-õppe põhimõtetel põhinevaid tunnimaterjale ja töölehti, arendati ainealast sõnavara ning kujundati praktilisi lahendusi muu emakeelega õppijate keeleliseks toetamiseks. Väikestes juhendatud rühmades toimunud koosloome soodustas professionaalset dialoogi, kogemuste vahetust ja püsivate koostöösidemete teket. Liidus loodi matemaatikute kärgvõrgustik. Keeletegu väärtustab eesti keele igapäevast kasutamist õppetöös, toetab õpetajate keele- ja metoodikateadlikkust ning loob kestvaid lahendusi eesti keele staatuse kindlustamiseks Eesti haridussüsteemis.

https://koolitus.edu.ee/index.php/training/18020?_locale=en

16. Linnateatri lavastus „Alguses oli laul“

Riina Roose ja Paavo Piik

Lavastus „Alguses oli laul“ on suurepärase kokkuvõtte eesti kirjasõna ajaloo. See on nagu koolitund, mis katab 500 aastat, tõsiselt ja rõõmsalt, naeru, pisarate, laulude, tantsudega. Lavastus mõjub erudeeritult, on täpsete rõhuasetustega, tihe ja tempokas. Näitlejad esitavad meelikõitvaid stseene meie kultuuriloost.

Alustatakse 16. sajandist, mil reformatsiooniideed hakkasid Eesti aladele jõudma, jätkates seejärel 17. sajandiga, mil ilmus esimene trükitud eestikeelne rahvalaul „Jõrru, Jõrru! Jooks ma tulen?“, ning 18. sajandiga, kui ilmus täielik piiblitõlge.

Sisutihedalt on esile tõstetud 19. ja 20. sajandi keele- ja muusikasündmused, Õpetatud Eesti Selts, esimene üldlaulupidu, esimene eestikeelne grammatika, kuni eesti keel sai riigikeeleks.

Etenduse harivat sisu täiendab kavaleht, kus on esitatud faktiteave ja Riina Roose mõtisklus „Stretto“, mis kirjeldab 50-aastase kultuurikatkestuse mõju nõukogude võimu tingimustes, mil põhimärksõnaks oli vastupanu igal tasandil. Etendus võiks olla kohustuslik igale kooliõpilasele.

<https://linateater.ee/lavastused/alguses-oli-laul/>

17. Koolijuhi otsus: eesti keele õppele pühendatud koolikorraldus Ida-Viru Kutsehariduskeskuses

Hendrik Agur, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus

Detsembris 2025 otsustas Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuse direktor Hendrik Agur muuta alates 2026. aasta jaanuarist kooli õppekorraldust, et õppijate eesti keele oskuse arengut paremini toetada ja tagada hariduse sisuline omandamine eestikeelses õpiruumis. Muudatuse põhimõte on, et kellel keeleoskust pole, õpib kõigepealt keelt, ja kes keelt mõistab, jätkab tavaõpet.

Kardinaalse õppekorraldusliku muudatuse eesmärk on kindlustada, et õppijad omandavad eesti keele tasemel, mis võimaldab neil Eestis edukalt õppida, töötada ja toime tulla.

Viimastel aastatel tehtud eesti keele tasemetestid on näidanud, et märkimisväärsel osal esimese kursuse õppijatest on eesti keele oskus tasemel A1, A2 või nõrk B1. See ei ole piisav, et mõista erialaõpet ja saavutada õpiväljundeid. Koolis senimaani kasutatud toetusmeetmed ei ole andnud soovitud tulemust.

Lähem info: <https://kutsehariduskeskus.ee/uudised/2026-aasta-jaanuaris-kaivitab-ida-virumaa-kutsehariduskeskus-cosmos-est-kee-keele-intensiivoppe-mudeli/>

18. Tööraamat „Ajateenistuse ellujäämiskeel“

Autorid: Helena Metslang ja Lea Kreinin; juhendaja: Helelyn Tammsaar; idee autor ja tööraamatu koostaja: Anu Loss

Ajateenistuses osaleb igal aastal palju muu emakeelega noori, kelle jaoks eesti keeles toimuv väljaõpe tähendab lisaväljakutset ning vajadust sihipärase keeleteo järele. Sellele vajadusele vastamiseks valmis Kaitseväge ning keeleteadlaste ja keeleõpetajate ühistööna professionaalne, temaatiliselt ja keeleliselt asjatundlik tööraamat „Ajateenistuse ellujäämiskeel“.

Kaasaja keeleõppe põhimõtteid järgiv materjal ühendab igapäevase suhtluskeele kaitseväge oskuskeelega. Keeleoskustasemele A2–B1.2 mõeldud tööraamat sisaldab sõduri baaskursuse tekste ja ülesandeid, pidades seejuures silmas kõigi osaoskuste (kuulamine, lugemine, rääkimine, kirjutamine) kujundamist. QR-koodide kaudu avanevad teemakohased autentised kuulamismaterjalid. Ajateenijate eesti keele õpe kogu Kaitseväes toimub nüüd selle komplekti alusel.

https://ilias.mil.ee/goto.php?target=file_167518_download&client_id=uusilias

19. Graafiline romaan „Aleksi suvi“

Kaarin Aamer, Adeele Aamer, Pirgita-Maarja Hallas, Kristi Markov, Mare Kitsnik

Graafiline romaan „Aleksi suvi“ (170 lk) on loodud põhikoolinoortele, kes õpivad eesti keelt teise keelena. Romaani luues toetuti teismeliste seas läbiviidud küsitlusele nende huvide kohta. Teoses käsitletakse sõprus- ja peresuhteid, poiste ja tüdrukute suhteid, onni ehitamist, kohtumist salapärase koeraga jpm. Teoses on rohkelt koomiksilaadseid illustratsioone, mis toetavad teksti mõistmist ja noorte lugemismotivatsiooni.

Romaan on A2–B1 keeletasemele, arvestatakse kõne- ja noortekeelega. Raamatu juurde kuulub aktiivõppeülesannete kogu, mis arendab teksti mõistmist ja suulist väljendusoskust.

„Aleksi suvi“ sobib nii eestikeelsele õppele üleminevate põhikooliklasside kirjanduse ja eesti keele tundidesse kui ka eesti emakeelega noorte lugemishuvi toetamiseks.

Raamat on loodud Tartu Ülikooli Narva kolledži magistritööna, antud välja Ida-Virumaa õiglasel ülemineku fondi toel ja müügil raamatukauplustes.

<https://www.facebook.com/p/Aleksi-suvi-61579021176931/>

20. Etluskonkursi „Koidulauliku valgel“ Ida-Virumaa eelvoor

Ilme Hallik, Kohtla-Järve Järve Kool

Kohtla-Järve Järve Kool ja kooli pikaajaline eesti keele ja kirjanduse õpetaja Ilme Hallik korraldavad üleriikliku etluskonkursi „Koidulauliku valgel“ Ida-Virumaa maakondlikku eelvoor. 2025. aastal toimub maakondlik konkurss juba üheksandat korda. Sündmus on alati väga hästi ette valmistatud, vaatajaga jagatakse temaatilisi infokilde, esitatakse etüüde. Eelvoor on hinnatud kogu maakonnas, seda näitab ka aina kasvav osalejate arv. Sel aastal saavutati rekord: kokku oli 49 etlejat.

Konkursil tuleb esitada Lydia Koidula ja veel ühe autori loomingut. Sündmus on maakonnas märgilise tähtsusega, sest elanikkond on suures osas muukeelne. Etluskonkursi eelvoor pakub võimalust tutvuda erinevate eesti kirjanikega – nende tekste õppida, mõtestada, esitada. Ida-Virumaa eelvoor on silma paistnud järjepidevusega ja väärtustab eesti keelt.

<https://jarve.edu.ee/etluskonkurss-koidulauliku-valgel-ida-virumaa-eelvoor/>

21. Tasuta „Eesti vihik“ Ida-Virumaa vene emakeelega koolinoortele

Realister OÜ (Marianne Raid ja Kristjan Kaer koostöös õpetajate Anne Meldre ja Natalia Trifonovaga)

2025. aasta hilissügisel jõudsid Ida-Virumaa koolide vene emakeelega 6.-12. klassi õpilasteni 8000 tasuta „Eesti vihikut“, mis toetavad noorte üleminekut eestikeelsele õppele ning nende lõimumist eestikeelsesse kultuuri- ja ühiskonnaellu. Vihik sisaldab 18 leheküljel eesti keele grammatika- ja ortograafiareegleid kokkuvõtvaid skeeme ja tabeleid, mis on koostatud just eesti keelt teise keelena omandavate noorte vajadusi silmas pidades. Et keeleõpe oleks põnev ja inspireeriv, on vihikusse lisatud ka rohe- ja slängisõnastik, mõtteharjutused enda ja Ida-Virumaa tuleviku teadlikumaks kujundamiseks, nippe meediakriitikaks jpm. Üle 35 Ida-Virumaa haridusametuse keeletunde toetavad vihikud valmisid Realister OÜ eestvedamisel (Euroopa Liidu kaasrahastuses), vihiku koostamisel andsid nõu Kohtla-Järve Gümnaasiumi õpetajad Anne Meldre ja Natalia Trifonova, kohalikud õpilased ja lapsevanemad.

<https://www.valemivihik.ee/eestivihik/>

22. Võrokeelne taskuhääling „Poodi man“

Hipp Saar, Eliisabet Raju

Võrokeelne taskuhääling „Poodi man“ läks 2025. aastal eetrisse nii Spotify kui Helüaida keskkondades 13 episoodiga ladusas võro keeles. Saadetes intervjuerisid ajalootudeng Hipp Saar ja gümnasist Eliisabet Raju võrokesei, kellega räägiti Vana-Võromaa lähiajaloo, omakultuurist, müstilisest „võro kuraasist“, haridussüsteemist, keeleõppes ja muust päevakohasest. Külaskäis teadlasi, poliitikuid, muusikuid, kirjanikke jt. Kohtuti ka mulgikeelse noorega. Seda osa ei oleks osanud kümne aasta eest uneski näha: 18–23-aastased oma väljasurevates keeltes tulevikust rääkimas.

Tempokas ja terane taskuhääling „Poodi man“ tegi kindlasti mullu võro keelt nähtavamaks ja vabastas seda ühest levinumast stereotüübist, et võro keel on ainult vanema põlvkonna suhtlusvahend. Saatejuhid Saar ja Raju on teineteist hästi täiendav ja iga külalisega hästi jutu peale saav tandem. Noorte taskuhääling inspireeris ka Pala kooli õpilasi, kes löid Kodavere pärimuse ja keele teemalise saate „Kaugen külän“.

<https://xn--helait-5ya.ee/poodi-man/>

23. Eesti keele suvelaagrid Saaremaal

Kiri-Mari kirjastus, Mall Pesti

Mall Pesti on 10 aastat korraldanud Saaremaal eesti keele laagreid. Suvel 2025 korraldas ta laagreid Kuressaares ja Mändjalas. Mändjala laagrid toimusid Integratsiooni Sihtasutuse riigihanke raames, kahel viimasel aastal kokku osales 220 õppijat Tallinnast ja Ida-Virumaalt.

Laagri põhimõte on korraldada toetavas ja inspireerivas õhkkonnas täielik keelekümbus. Iga päev toimuvad kodus õhkkonnas eesti keele tunnid, pärastlõunal on ekskursioonid Saaremaal, tutvutakse eesti kultuuri ja kohalike inimestega. Suvelaagri eesmärgiks on keele aktiivne kasutamine. Lisaks keeleoskuse lihvimisele leiavad osalejad eesti keele huvilisi sõpru teistestki riikidest.

Lisainfo <https://www.facebook.com/groups/702903029867996>

<https://integratsioon.ee/suvised-keelelaagrid>

<https://enagueesti.ee/en/kuressaare/>

24. „Eesti keel Nelliga“

Nelli Kuldmaa

Facebooki koduleht „Eesti keel Nelliga“ on silmapaistev ja mõjus algatus, mis toetab eesti keele õpetamist, õppimist ja väärtustamist digikeskkonnas. Lehe autor loob ja jagab järjepidevalt enda valmistatud eesti keele õppematerjale, mis on vabalt kättesaadavad nii õpetajatele kui ka õpilastele. Materjalid on praktilised, selged ja õppijasõbralikud ning sobivad kasutamiseks eri vanuses ja erineva keeletasemega õppijale.

„Eesti keel Nelliga“ aitab esile tõsta eesti keele head mainet ja nähtavust sotsiaalmeedias, toob keeleõppe igapäevasesse, harjumuspärasesse keskkonda.

Lehel on rohkem kui 1600 jälgijat, mis näitab selgelt algatuse vajalikkust ja mõju. Tegemist on rohujuuretasandi keeleteoga, mis sünnib isiklikust pühendumusest ja panustab otseselt eesti keele õppimise kvaliteeti ning kättesaadavusse.

https://www.facebook.com/profile.php?id=61550344457956&locale=zh_HK

25. Kristiina Rossi artiklivalimik „Kingitud kirjakeel“

Kristiina Ross, Eesti Keele Instituut

Kristiina Rossi valimik „Kingitud kirjakeel“ hõlmab tema tuumakamaid artikleid aastaist 1995–2024. Tegu on avara sissevaatega eesti kirjakeele kujunemis- ja arenemisajastusse 16.–18. sajandil. Pädevad ning elegantselt sõnastatud käsitlused rikastavad lugejate arusaamu eesti kirjakeele tõlkelisest päritolust, valgustavad kristliku kirjasõna ning euroopaliku kultuuri jõudmisest eestlaste lugemislauale ja elukorraldusse kõige otsesemas mõttes. Õnneliku kokkusattumusena on teos ilmunud raamatuaastal ja lisanud eesti kirjakeele 500. aastapäeva tähistamisele akadeemilist jumet. Teos on ilmunud Emakeele Seltsi toimetiste sarjas 86. köitena.

<https://www.emakeeleselts.ee/valjaanne/kingitud-kirjakeel/>

26. Eesti keele õppe käsiraamat lasteaiaõpetajatele AlusEST

Autorid: Krista Uibu, Anne-Mai Meesak, Reili Argus, Mare Kitsnik, Andra Kütt-Leedis, Eve Kikas, Natalia Tšaikina, Heily Raska, Elyna Heinmäe, Esta Sikkal, Tiiu Tammemäe, Maiki Vanahans, Sirje Luke, Kristi Tarassov, Mariana Koho, Kersti Pruul, Livia Jakobson ja Katrin Helendi.

Tartu ja Tallinna ülikooli koostöös valmis mahukas eesti keele õpet toetav veebikäsiraamat, mis on mõeldud eelkõige lasteaiaõpetajatele, kel tuleb hakkama saada paljude muukeelsete lastega ja kes peavad hea seisma selle eest, et kõik lapsed saaksid pärast lasteaia lõppu koolis hakkama eesti keeles õppides. Selline lasteaiaõpetajaile mõeldud käsiraamat siiani puudus. Käsiraamatu koostajate hulgas on haridusteadlaste, psühholoogide ja keeleteadlaste kõrval ka praktikuid ehk lasteaiaõpetajaid, kes rikastasid käsiraamatut enda igapäevase kogemusega. Käsiraamatus on kaetud nii üldisemad teemad – laste areng ja õppimine, kodu ja lasteaia koostöö eesti keele kui teise keele omandamisel, keeleline mitmekesisus, varane mitmekeelsus – kui ka lapse kõne arengusse puutuv eelkõige rõhuga eesti keele omandamisel.

Kirjeldatakse, kuidas lasteaiaõpetaja saab lapse kõne arengut toetada, kuidas rakendada lõimitud õppe- ja kasvatustegevust ning mängulise keeleõppe meetodeid. Raamatus on palju praktilisi soovitusi, viiteid lisamaterjalidele, nt keeleõppevideotele, raamatutele ja keelearendusmängudele.

<https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/33713-Eesti-keele-opet-toetav-alushariduse-e-kasiraamat>

27. Esseekogumik “See esimene raamat. 500 aastat kirjakultuuri”

Piret Lotman, Toms Ķencis

Eesti ja Läti rahvusraamatukogude koostöös valminud kogumik „See esimene raamat. 500 aastat ühist kirjakultuuri“ sisaldab eesti ja läti humanitaarteadlastelt 25 + 25 esseed, milles vaadeldakse paralleelselt mõlema ühiskonna jaoks ajavahemikus 1525–1918 ilmunud olulisi trükiseid. Raamatu idee on rõhutada eesti ja läti kultuuris oluliste trükiste kaudu tõsiasja, et tänu emakeelsele kirjasõnale oleme osa Euroopast. Kirjakeeleta poleks meil rahvast, rahvusriigist rääkimata. Paralleelsus analoogsete läti trükistega juhatab meid meie kultuuriliste juurte juurde.

Ühtaegu oli see võimalus tutvustada iga valdkonna parimaid asjatundjaid.

Kogumik valmis koostöös Eesti ja Läti Rahvusraamatukoguga, Eesti Kultuurkapitali ning Eesti raamatu aasta korraldajate toetusel.

<https://www.rara.ee/uudised/eesti-ja-lati-uhine-trukiparand-jouab-raamatukaante-vahele/>

28. Videoõppematerjalide sari „Eesti kirjakeel 1000”

Eesti Keele Instituut, Merilin Aruvee (Tallinna Ülikool), Kristo Siig

Eesti Raamatu Aasta raames ning Videoõpsi ja Eesti Keele Instituudi koostöös valminud videoõppematerjalide sari „Eesti kirjakeel 1000“ kutsub eeskätt koolinoori, aga ka teisi keelehuvilisi avastama eesti keele kujunemislugu. 12-osaline seeria käsitleb lihtsas keeles ja

kõnekate näidetega eesti keele toimimist, arengut ja kasutust ning suunab arutlema keele tuleviku üle. Videod toetavad õppijakeskset ja aktiivõpet ning on vabalt kättesaadavad Videoõpsi YouTube'i kanalil.

https://www.youtube.com/playlist?list=PL70HIWp0tGWCrqlvTiirzDaf_6CuTym4Q

29. Valve-Liivi Kingisepa teaduslike ja populaarteaduslike artiklite kogumik „Kirjakeel südames. Valik kirjutisi 1967–2025“

Autor: Valve-Liivi Kingisepp; koostajad: Külli Habicht, Külli Prillop

Valve-Liivi Kingisepa 90. juubeliks ilmunud artiklikogumik „Kirjakeel südames“ (koostajad Külli Habicht ja Külli Prillop, 655 lk) on eesti kirjakeele ja selle uurimise järjepidevust väärtustav allikapublikatsioon, mis koondab ühte köitesse Valve-Liivi Kingisepa 54 varem ilmunud teaduslikku ja populaarteaduslikku artiklit ning sisaldab ka tema tööde bibliograafiat. Kogumik pakub läbilõiget Valve-Liivi Kingisepa ligi 70 aastat väldanud uurimistööst eesti vanema kirjakeele ja eesti keele ülikooliõppe mitmekülgsele mõtestamisele.

Raamat toob teaduskäibesse tagasi vanemaid ja raskesti ligipääsetavaid kirjutisi, mis käsitlevad vana kirjakeele tekste, ortograafiat ja sõnavara ning oluliste autorite, nagu Georg Mülleri, Heinrich Stahli, Heinrich Gösekeni, Otto Wilhelm Masingu, Karl August Hermannini panust eesti keele arendamisse. Lisaks keeleajaloolisele fookusele on raamat oluline ülikooliõppe metoodika ja eesti filoloogia institutsionaalse mälu talletajana, sisaldades meenutusi õppejõudude ja uurijate kohta.

„Kirjakeel südames“ on oma mitmekülgse teemavalikuga suunatud kõikidele eesti keele ja ajaloo huvilistele, lingvistidele ja kultuuriloolastele, pakkudes empiirilist tuge eesti kirjakeele kujunemisprotsesside mõistmiseks ning sünteesides teeneka teadlase aastakümneid väldanud uurimistöö ühtseks tervikuks.

Teos on ilmunud Emakeele Seltsi toimetiste sarjas 87. köitena.

<https://www.emakeeleselts.ee/valjaanne/kirjakeel-sudames/>

30. „Minu keelesammud“

Kontakt: Anne Roos, EKI vanemprojektijuht

„Minu keelesammud“ on Eesti Keele Instituudi eestvedamisel valminud teaduspõhine ja praktiline metoodiline õppematerjal, mis toetab eesti keele õpet ja õppimist lasteaias ning I kooliastmes. Kogumik koos juhendmaterjalidega arendab laste sõnavara, suhtluspädevust ja keelelist loovust mänguliste ning diferentseeritud tegevuste kaudu, arvestades õppijate erinevaid keeletasemeid ja kodukeeli. Materjal toetab sujuvat üleminekut lasteaiast kooli ning tugineb lõimitud aine- ja keeleõppe põhimõtetele. Õppetegevuste keskmes on lastele tuttav tegelane Lotte, kes seob keeleõppe igapäevasteteemadega ning tutvustab mänguliselt Eestimaa paiku. Komplekt (mängud, pilt-sõna-kaardid ja juhised) pakub õpetajale selgeid metoodilisi soovitusi nii keele mõistmise kui ka õppija aktiivse keelekasutuse arendamiseks ning julgustab tegevusi kohandama vastavalt rühma või klassi eripärale. Materjal aitab kujundada ühist eestikeelset õpiruumi alusharidusest alates.

Materjali töötasid välja õpetajad ja metoodikud: Anne Kloren (töörühma juht, Jüri Kool), Tatjana Baum-Valgma (Tallinna Läänemere Gümnaasium), Kriste Kald (Jüri Kool) ja Lea Maiberg (Tallinna Täheke Lasteaed).

Lisainfo ja digitaalsed töölehed: <https://eki.ee/keeleoep/minu-keelesammud/>

31. „Eesti vanema piiblitõlke sõnastik 1600–1739“

Inge Käsi, Maeve Leivo, Ahti Lohk, Anu Pedaja-Ansen, Heiki Reila, Kristiina Ross, Annika Viht

Sõnaraamat toob silme ette põhja- ja lõunaeesti kirjakeele sünniloo. Raamatu haare ulatub Georg Mülleri jutluste pühakirjatsitaatidest kuni esimese eestikeelse tervikpiiblini. 13185-märksõnalises leksikonis saab iga sõna kohta teada selle esinemissageduse ja kuju igas piiblitekstis. Tuuakse kasutusnäited, iseloomustatakse omaaegset tähendust ja kasutust sõnaühendites. Osutatakse tähelepanu sõnadele, mis kuuluvad etümoloogiliselt kokku. Sõnastik sai valmida tänu Kristiina Rossi juhitud uurimisrühma pikaajalisele pühendumisele, mis hõlmas trükiste ja käsikirjade transkribeerimist, piiblitõlke konkordantsi loomist, tekstide lemmatiseerimist ja märgendamist, sõnastiku koostamist ja mitut hoolikat toimetamisringi. Nii on sõnastikus kompaktsel viisil antud edasi eesti kirjakeelte leksikaalne areng pooleteise sajandi jooksul. On igati sümbolne, et see kaalukas teos ilmus eesti kirjakeele 500. juubeliaastal.

<https://eksa.ee/toode/eesti-vanema-piiblitõlke-sonastik/>

32. Ajakirja Keel ja Kirjandus kaks kirjakeele ajalugu käsitlevat teemanumbrit (nr-d 1-2 ja 8-9, 2025)

Koostajad Külli Habicht, Külli Prillop, Kristiina Ross ja Annika Viht

2025. aastal tähistas ajakiri Keel ja Kirjandus eesti raamatu ja kirjakeele 500-aastaseks saamist kahe mahuka teemanumbriga, kus eri valdkondade teadlased heidavad valgust eesti kirjakeele kirevale ajaloole.

Esimese teemanumbri “Maakeeles on kirjutatud” (koostajad Külli Habicht ja Külli Prillop) artiklites käsitletakse nii sõnavara kujunemist (nt sõna *raamat*), omaaegsete keelemeeste (nt H. Gösekeni, C. Blume) elusündmuse ja põhimõtteid kui ka grammatikanähtusi (nt sidesõna *ja* üllatavat arengut partiklist ’ju, ometi’ sidesõnaks). Erinumbris on ka põnev intervjuu kuue vana kirjakeele uurijaga.

Teine topeltnumber „Koloniaalkeelest rahvuskeeleks” (koostajad Kristiina Ross ja Annika Viht) kasvas välja KK, EKI ja TÜ ühiselt korraldatud konverentsist. Selles vaadeldakse, kuidas saksa pastorite loodud võõrapärasest kirjakeelest kasvas välja eestlaste oma kultuurkeel. Käsitletakse XVIII sajandi kirikumeetrikate keelt, vennastekoguduse mõju rahvuskeelte tekkele, O. W. Masingu ebaõnnestunud katsed tähistada palatalisatsiooni punktikesega tähe all jpm. Kaasautorite seas on ka läti ja soome teadlasi, kelle uurimused oma keelte kohta pakuvad väärtuslikku võrdlusmaterjali.

Teemanumbrid annavad põhjaliku ülevaate eesti keele arengust poole tuhande aasta vältel. Artiklites näidatakse ilmekalt, kuidas eesti kirjakeel on kujunenud pidevas dialoogis teiste

keeltega. Olgem tänulikud ka vana kirjakeele korpuse, eesti piiblitõlke konkordantsi jt uurimistöös hindamatute digiressursside loojatele.

<https://www.keeljakirjandus.ee/ee/archives/issues/2025-1-2>

<https://www.keeljakirjandus.ee/ee/archives/issues/2025-8-9>

33. Loo Keskkooli 9. klasside eesti keele eksami ettevalmistuslaager

Anett Karula

Loo Keskkooli 9. klasside eesti keele eksami ettevalmistuslaager toimus 4.-5. aprillini 2025 emakeeleõpetaja Anett Karula initsiatiivil Nuutsaku puhkekeskuses.

Idee tekkis olukorras, kus lõpueksam oli varasemaks toodud ning tavapärase õppetöö ei võimaldanud piisavas mahus eksamiks valmistuda.

Laagris osales 51 õpilast, kellega töötati järjepidevalt ja läbimõeldult nii lugemisülesannete, ortograafia kui ka kirjandi kirjutamise oskuste arendamisel. Õppetöö oli üles ehitatud vaheldusrikkalt: iseseisvad ülesanded, rühmatööd, ühised arutelud ning protsesskirjutamine löid õppijakeskse ja toetava õpikeskkonna. Tõeline keeletegu.

Lisaks sisulisele poolele väärrib tunnustust ka laagri suurepärase korraldus: ajakava oli läbimõeldud, tegevused loogiliselt järjestatud ning arvestati nii õpilaste töövõime kui ka puhkusevajadusega.

Eesti keele eksami ettevalmistuslaager on hea näide noore õpetaja algatusvõimest, professionaalsusest ja hoolivusest. Laager väärrib igati keeleteoks olemist.

34. XXVIII laulupidu „Iseoma“

Laulupeo kunstiline juht Heli Jürgenson ning Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA

Laulupidu kui rahvuslik sündmus kinnitab, et eesti keel ei ole ainult suhtlusvahend, vaid kultuuri ja eneseteadvuse alus. Laulupidu ühendab lapsi, noori ja täiskasvanuid ning nii kandub keel edasi põlvkonniti loomulikult ja elaval moel. Kui eesti keel kõlab kümnete tuhandete inimeste suus suurimal kultuurisündmusel, kinnistub arusaam, et see keel on väärtuslik, väärikas ja elujõuline. See on eriti oluline väikese keele puhul.

2025. aastal toimunud laulupidu kandis nimetust „Iseoma“ ja oli inspireeritud Eesti rikkalikust murdekeelsest loomingust. Laulupeo repertuaar oli üles ehitatud selliselt, et kõik murdepiirkonnad olid esindatud. Esitatud teosed seostuvad murrete, murdumise ja aja teemaga ning leidis ka murdekeelseid palu. Paikkondlike keelekujude toomine laulupeole näitab, nagu korraldajad isegi esile tõid, et me kõik oleme erinevad, kuid koos moodustame erilise terviku.